

Kronika

Inte konstigt vi knaprar Prozac, skriver Svante Folin efter att ha läst ett par rapporter till.

Det bär mot Bedlam

Välståndspolitiken bärande vision är drömmen om det goda livet. En dröm som ytterst handlar om att skapa förutsättningar för samhällets alla människor, oavsett social, ekonomisk eller etnisk bakgrund, att förverkliga sina inreboende drömmar om ett meningsfullt och innehållsrikt liv.

Så lyder lagen i storstadskommitténs slutbetänkande. Pampigt, nästan i klass med FN:s grandiosa rättighetsretorik; som att envar har rätt till "fullkomligt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande." Avgrunden mellan vision och verklighet ökar oavbrutet.

Rapporten lamenterar att allt blivit värre de senaste tio åren. Segregationen har fördjupats "såväl ekonomiskt, socialt, etniskt som demografiskt". Vi mår pyton. I jämförelse med det skimrande 50-talet, då vi enligt alla statistiska variabler hade det sämre, mår vi helt enkelt skitdåligt. Kommitténs botemedel består av diverse blanknötta besvärjelser samt det revolutionäre uppträttandet av en "delegation för den nationella storstadspolitiken".

V i är inte ensamma. Hela den överinvecklade världen lider av epidemisk dysföri. Englands ledande psykologguru, Oliver James, har lagt sin nation på psykodychan och konstaterar att patienten är kvalificerad till Bedlam. Akut, individuell misär och allmän social patologi tycks inte ha botats av Blair-ruset.

Skilsmässorna har ökat från 590 ånor 1900 till nuvarande 170 000 per år. Där som här är det kvinnorna som "väljer bort männen". Resultatet är fler störda barn och horder av ungdomsbrottslingar. Våldsbrotten har exploderat från 6 000 1950 till 239 000 1993. Självmoder bland unga män har tredubblats sedan

1971. Särbara unga flickor röker och super som riktiga karlar. Drogera flödar, inte minst bland "välanpassad" ungdom. Lotterihysteri, New Age-vidskopelse, anorexia, bulemi och ett rikt sortiment obsessiva tvångsbeteenden frodas. En tredjedel av britterna är kroniskt deprimerade, resten nöjer sig med stress och frustration. England, Sverige och flertalet i-

länder beskrivs sociopatologiskt som "lågserotoninsamhället". I väntan på en utopisk *Gemeinschafts*-renässans förordar dr James att vi häver i oss SSRI-preparat – Prozac och dylikt. Visserligen blir man torr i munnen, impotent och förstoppad, men den akuta olusten dämpas. Serotoninnivån tycks snarare vara ett symptom på vårt mentala predikament än orsaken.

I Rousseaus efterföljd konstaterade Freud på 20-talet att "vi vantrivs i kulturen". Dagens evolutionära psykologer påpekar att ju mer vår moderna miljö avviker från den som vi ursprungligen är anpassade till, desto större blir problemen. Människan är skrämmande anpassningsbar när det gäller att lära sig nya trick – steget från stenya till dator behöver idag inte ta mer än en generation. För 80 procent av befolkningen upphörde medeltiden på 50-talet. När det gäller känslö-(reptil)hjärnan är situationen radikalt annorlunda. Den är ett levande fossil med minimal eller obefintlig formbarhet. I stiletmossen råder jungelns lag, men förorterna påminner föga om den afrikanska savann där 99 procent av vår genetiska utformning knådats fram. Under den korta tid städer existerat har inga urbana gener tillkommit. Skillnaden mellan den miljö vi är adapterade till och den vi tvingas leva i är så enorm att det inte förväntas att många är mer eller mindre rubbade, mer än vi inte alla är spritt sprängande galna.

19 februari 1998
SVANTE FOLIN

Kärleken till protokollen

Hur svenska värden förändras kan var och en se i närmaste kommunala bokhylla. Anders Björnsson inleder den avslutande sessionen av värdeseminarier.

De blåa och röda banden upp tog nästan ett helt hyllplan. De blåa i klot började 1927, de röda i linne med sina grönvita kapitälertolv, tretton år senare. Ryggtitlar i guld. Men så tar det slut 1981. Jag kan inte påminna mig något särskilt som händer just det året. Jo, förresten – min dotter föddes. Men det har liksom inte med den här saken att göra. Varför upphör serien med stadsfullmäktiges handlingar år 1981?

Frågar jag. Min vän slår ut med armarna och ger inget riktigt svar. – Man slutade binda in dem då, och förresten brydde man sig inte om att trycka dem sedan heller.

Värdeseminarier 8

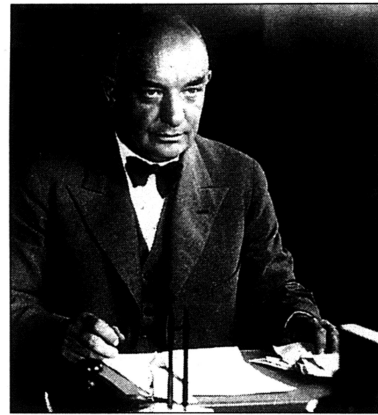
Jag tar ner en av de påkostade volymerna. Flera hundra sidor. Först kommer protokollen i löpande paragrafering. Sedan bihangen, med sina tjänsteutlåtanden och memorial och reservationer. Inte världens muntraste läsning. Det är en litteraturart som ger ett betydande läsmotstånd. Den formelartade kurialprosan har tjänat bestämda syften: Det ska vara lätt att hitta, man ska kunna följa ett ärendes gång från början till slut, en objektiv redogörelse för komplicerade saksfrågor har eftersträvat.

Så här såg den svenska modellen ut – på papperet.

Min vän har varit en av dess utövare. Han har gjort hundratals utredningar, förhandling, skrivit rapporter, jämkat stridiga viljor. Och allt detta har samlats och dokumenterats och gjorts offentligt i prydliga luntor som har varit den demokratiska processens viktigaste arbetsmaterial. Kommundirektörer och stadsjurister och förvaltningschefer har år efter år bemödat sig om att noggrant redovisa sina förhållanden, och eftervärlden har kunnat kontrollera vad som har ägt rum och vilka som har deltagit i voteringarna och vad som har restat när året var slut.

Framhäver legitimitet

Det inbundna: En registratur över överläggningens sköna konst. Den kommunala självstyrelsens höga visa. Ty även om det har varit pekorallister framme och plit på sina ställen (befolkar de inte också bellestiken, journalistiken?), har ingen språklig ansträngning sparats för att framhäva den lokala maktens legitimitet. Besluten, galna i sak som de kan visa sig, har omgivits med vördnad. Att värda institutionerna är en särskild konst. 1927 – då blir denna strävning tydlig. Det året sker stadsgrundandet. Förstaden får sina privilegier. Den skaffar sig borgmästare, byg-

En stolt politiker. Från 1927 och framåt framträdde en ny politisk klass i Sverige: Per Albin och hans generationskamrater. Trots bihustru bibehöll statsministern sin självaktning och sina visioner.

Foto: PRESSENS BILD

ger ett stadshus, inrättar förvaltningar. Det är led i moderniseringsprocessen. Den kommunala nivån rationaliseras för att kunna lösa ett antal angelägna uppgifter: Inom fattigvård, bostadsförsörjning, väg och vatten. Folkhemmet är sparsamt, det mesta sköts länge av amatörer, men dessa amatörer drivs av en förbättringsvision som de är angelägna om att visa upp och putsa på. Det göras skall har ingen tidigare tänkt på. Folk från alla partier kommer samman och resonerar sig fram till praktiska lösningar. Det är de resonemangen som rymmer inom de hårda pärmar. En dos omsorg, en dos stolthet.

Kanske är det klassen och dess självsyn som har förändrats. Reformperioden är status quo lockar inte begäringarna.

Vad vi får syn på är en ny politisk klass i sin linda, de embryon som Anders Isaksson har beskrivit och karakteriserat i sina märkliga böcker om Per Albin och hans generationskamrater. Inom kommunalpolitiken efter det demokratiska genombrottet kryllar det av dem.

Vad är det då som upphör 1981, året då man slutar att trycka och binda de kommunala handlingarna? Det är inte pengarna som tar slut. Staden är inte fattigare 1981 än 1927, den kommunalekonomiska krisen har inte slagit till. De offentliga åtagandena omfattar mer än någonsin, staden har vuxit i storlek och styrka, den praktiska välfärdspolitiken är dess domän. Rimligen är pappersflödet från kanslierna stridare än förr. Ändå händer det något med den ceremoniosa och protokollära genren. Den trivialiseras. Betänkandena blir sladdriga i formen, yttrandena plagerier partiprogrammen. En litteraturart går mot sin upplösning. Och lokaltidningsreportern väljer förtidspension. Allt som sägs har sagts förut.

Kanske är det klassen och dess självsyn som har förändrats. Reformperioden är över, det offentliga representerar det som redan har uppnåtts, försvaret av status quo lockar inte begäringarna. Politiken blir ett pyssel och knäp, energierna används till att effektivisera eller sälja ut verksamheter. Beslutsmyndighet delegeras till nämnder och befattningshavare, det kommunala uppdraget blir ett företagande, inte ett åtagande. Stadshuset flyttar in i en kontorsfastighet. Fullmäktigesammanträden inställs av brist på ärenden.

Om Max Weber bevitnat förfallet, hade han tagit fram rakkivnen. Jag tror att det offentliga livets män och kvinnor har hamnat i ett dilemma. I samhället utbreder sig ett konturlöst politikerförrätt. Pressen rapporterar om rättegångar mot fifflande kommunalmän, driver gäck med oerfarna statsministerfruar, avslöjar nepotism och mygel.

Utfällning i TV

Men sällan har intresset för politiska saksfrågor varit större än idag, och inte var moralen bättre förr. Höll sig inte Per Albin med en bihustru? Vad som gått förlorat är den politiska klassens självaktning. Den fläker ut sig i studiosoffan, då den vet att direktämd TV-underrättelse alltid är viktigare än ett välpreparerat anförande under en riksdagsdebatt eller ett fullmäktigesammanträde. Sak samma: Prostitueras sig i rutan eller hora i Bryssel. Måste inte dessa människor förr eller senare börja förakta sig själva? Den som talar ut om en skilsmässa eller ett stökigt krogbesök lever farligt, samhällsfarligt, för därmed har vederbörande gått med på att det finns ett nödvändigt – negativt – samband mellan den privata olyckan och den allmänna välgångsen. Måste det vara så?

Sanningen urgröper ansvaret. Den blir inte trodd som misströdd sig själv. Omsorgen och vördnaden gäller inte delen utan helheten.

ANDERS BJÖRNSSON

Tidigare inlägg: Knut Carlqvist 24/9, Jan-Evert Strömbeck 8/10, Eric Frieberg 24/10, Jan Anward 8/11, Ulf Himmelstrand 15/11, Margareta Norlin 22/11, Per-Olof Bolander 12/12.